

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет природокористування
Факультет агротехнологій та екології
Кафедра екології

СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОЛОГІЧНЕ ІНСПЕКТУВАННЯ»

для студентів спеціальності ОПП «Технології захисту навколишнього
середовища» 183 «Технології захисту навколишнього середовища»
РВО «Бакалавр»

Львів 2023

АНОТАЦІЯ КУРСУ

У межах зазначеного курсу здобувачі вищої освіти формують інтегральну, загальні та спеціальні (фахові) компетентності, а саме опановують принципи та навички здійснення контролю та нагляду в сфері захисту навколишнього середовища від забруднення, виснаження та руйнування, сприяння раціональному використанню та відновленню природних ресурсів, забезпечення відшкодування збитків, заподіяних порушенням природоохоронного законодавства.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Екологічне інспектування» є набуття студентами знань та практичних навичок, які необхідні для збору, узагальнення та передавання компетентним органам нагляду відповідної інформації для вжиття заходів запобігання, встановлення та усунення правопорушень природоохоронного законодавства, що забезпечують роботу всього механізму охорони навколишнього середовища.

Основним завданням вивчення дисципліни є набуття студентом наступних компетентностей:

1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми технічного і технологічного характеру у сфері екології, охорони довкілля, збалансованого природокористування, або у процесі навчання, що передбачає застосування теоретичних основ та методів технологій захисту навколишнього середовища, та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.
2. Знання і критичне розуміння предметної області та професійної діяльності.
3. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
5. Здатність до попередження забруднення компонентів довкілля та кризових явищ і процесів.
6. Здатність розробляти та управляти проектами.
7. Здатність здійснювати контроль та оцінювати стан забруднення повітря і промислових викидів в атмосферу, води та водних об'єктів, ґрунтів та земельних ресурсів.
8. Здатність до забезпечення екологічної безпеки.
9. Здатність оцінювати вплив на довкілля промислових об'єктів та іншої господарської діяльності.

Програмні результати навчання:

1. Знати сучасні теорії, підходи, принципи екологічної політики, фундаментальні положення з біології, хімії, фізики, математики, біотехнології та фахових і прикладних інженерно-технологічних дисциплін для моделювання та вирішення конкретних природозахисних задач у виробничій сфері.
2. Вміти використовувати інформаційні технології та комунікаційні мережі для природоохоронних задач.
3. Обґрунтовувати природозахисні технології, базуючись на розумінні механізмів впливу людини на навколишнє середовище і процесів, що відбуваються у ньому.
4. Вміти розробляти проекти з природоохоронної діяльності та управляти комплексними діями щодо їх реалізації
5. Вміти застосувати знання з контролю та оцінювання стану забруднення повітря і промислових викидів в атмосферу, води та водних об'єктів, ґрунтів та земельних ресурсів, з аналізу динаміки їх зміни в залежності від умов та технологій очищення компонентів довкілля.
6. Обґрунтовувати та застосовувати природні та штучні системи і процеси в основі природозахисних технологій відповідно екологічного імперативу та концепції сталого розвитку.

7. Вміти застосовувати основні закономірності безпечних, ресурсоефективних і екологічно дружніх технологій в управлінні природоохоронною діяльністю, в тому числі, через системи екологічного керування відповідно міжнародним стандартам
8. Вміти обґрунтовувати ступінь відповідності наявних або прогнозованих екологічних умов завданням захисту, збереження та відновлення навколишнього середовища

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни (зміст)

- Тема 1. Екологічне інспектування. Мета та завдання.
- Тема 2. Державна екологічна інспекція.
- Тема 3. Порядок організації і проведення екологічного інспектування.
- Тема 4. Екологічне інспектування у галузі охорони атмосферного повітря.
- Тема 5. Екологічне інспектування у галузі використання та охорони водних ресурсів.
- Тема 6. Екологічне інспектування у галузі земельних відносин.
- Тема 7. Права на власність і користування землею.
- Тема 8. Здійснення державного контролю у галузі охорони, використання і відтворення рослинних ресурсів.
- Тема 9. Здійснення державного контролю у галузі охорони, використання і відтворення тваринних ресурсів
- Тема 10. Екологічне інспектування у сфері поводження з відходами.
- Тема 11. Екологічні правила поводження з промисловими відходами та визначення їх класу небезпеки.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Основними видами навчальних аудиторних занять, під час яких здобувачі вищої освіти отримують необхідні знання, є лекції, семінарські заняття, консультації.

При викладанні лекційного матеріалу передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як лекції – бесіди і лекції-візуалізації. Лекція-бесіда забезпечує безпосередній контакт викладача з аудиторією і дозволяє привернути увагу здобувачів вищої освіти до найбільш важливих питань теми лекції, визначити у процесі діалогу особливості сприйняття навчального матеріалу здобувачами вищої освіти.

Лекція-візуалізація – візуальна форма подачі лекційного матеріалу з розгорнутим або коротким коментуванням візуальних матеріалів, що переглядають технічними засобами навчання або аудіо-відеотехніки. При проведенні семінарських занять передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як робота у малих групах або дискусія.

Здобувачі вищої освіти працюють з друкованим інформативним матеріалом або з матеріалом мережі Інтернет, виконують усні та письмові завдання (контрольні питання або тести), виступають з доповідями і презентаціями, підготовленими як індивідуальні проекти. Програмою передбачено такі проекти для формування професійної компетентності: виступ за темою індивідуального науково-дослідного завдання (або з темою самостійного вивчення дисципліни) та виступ-інформування за темами семінарських занять (у вигляді презентації або реферату).

План лекційних занять з дисципліни «Екологічне інспектування»

№ теми	Тема, питання що вивчаються
1.	Тема 1. Екологічне інспектування. Мета та завдання. Екологічна інспекція, мета та завдання її проведення. Форми, види та правовий інститут екологічної інспекції.
2	Тема 2. Державна екологічна інспекція. Склад, права та основні її повноваження. Юридичне значення висновків головної екологічної інспекції.
3	Тема 3. Порядок організації і проведення екологічного інспектування. Головна мета інспекторських перевірок. Порядок організації перевірки режимних об'єктів. Планування перевірок та їхні види

4.	Тема 4. Екологічне інспектування у галузі охорони атмосферного повітря. Організація перевірки повітроохоронної діяльності підприємства. Перевірка стаціонарних джерел забруднення. Порядок огляду інспектором підприємства. Порядок перевірки санітарно-промислової лабораторії.
5.	Тема 5. Екологічне інспектування у галузі використання та охорони водних ресурсів. Перевірка документації на водоспоживання та водовідведення певним об'єктом. Перевірка потенційних джерел забруднення поверхневих і підземних вод.
6.	Тема 6. Екологічне інспектування у галузі земельних відносин. Повноваження Рад та органів виконавчої влади в галузі земельних відносин. Склад та цільове призначення земель. Порядок охорони земельних ресурсів а визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і їх засміченням.
7	Тема 7. Права на власність і користування землею. Суб'єкти права власності. Права власників земельних ділянок. Порядок приватизації земельної ділянки.
8	Тема 8. Здійснення державного контролю у галузі охорони, використання і відтворення рослинних ресурсів. Об'єкти рослинного світу. Використання рослинного світу та право власності на нього. Охорона та контроль збереження рослинного світу.
9	Тема 9. Здійснення державного контролю у галузі охорони, використання і відтворення тваринних ресурсів Об'єкти тваринного світу. Використання тваринного світу та право власності на нього. Охорона та контроль збереження тваринного світу.
10	Тема 11. Екологічне інспектування у сфері поводження з відходами. Основні принципи екологічного законодавства у сфері поводження з відходами. Повноваження органів виконавчої влади в реалізації державної політик у сфері поводження з відходами.
11	Тема 12. Екологічні правила поводження з промисловими відходами та визначення їх класу небезпеки. Зобов'язання суб'єктів господарської діяльності, у власності якого є об'єкт поводження з небезпечними відходами. Методика визначення допустимої кількості відходів на території промислового майданчика. Знешкодження відходів.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «Екологічне інспектування»

№ з/п	Тема і короткий зміст заняття
1	Головний державний інспектор України. Права та обов'язки Головного державного інспектора України. Процедура призначення головного державного інспектора України.
2	Громадський екологічний інспектор. Основні завдання та права громадських інспекторів. Об'єкти громадського контролю.
3	Перевірки в галузі охорони навколишнього середовища. Основні етапи перевірок у галузі охорони навколишнього природного середовища. Порядок притягнення до адміністративної відповідальності порушників природоохоронного законодавства. Види адміністративних стягнень.
4	Інспекторська перевірка пересувних джерел забруднення. Акт перевірки пересувних джерел забруднення. Документація на пересувні джерела забруднення, що перевіряється інспектором. Дії інспектора при виявленні порушень в процесі перевірки.
5	Розрахунок розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Загальні положення методики, щодо визначення розмірів відшкодування збитків. Порядок визначення наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Розрахунок розмірів відшкодування збитків за наднормативні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

6	Розрахунок розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів. Призначення та галузь застосування. Збитки заподіяні державі внаслідок забруднення поверхневих та підземних вод сміттєзвалищами.
7	Розрахунок розмірів збитків заподіяних державі внаслідок забруднення поверхневих та морських вод. Розрахунок маси забруднюючих речовин у скиді зворотних вод. Розрахунок розмірів збитків від забруднення поверхневих і морських вод скидами зворотних вод. Умови зменшення відшкодування збитків.
8	Перевірка відомчого лабораторного контролю водоохоронної діяльності. Характеристика процесу здійснення спільної перевірки з відбору проб спеціалістами інспекційного органу та відомчої лабораторії. Перевірка зливової каналізації об'єкта.
9	Розрахунок стягнень за збитки, заподіяні рибному господарству. Розрахунок збитків рибному господарству, заподіяних внаслідок забруднення водойми. Розрахунок збитків внаслідок незаконного добування піщано-гравійної суміші, днопоглиблювання, несанкціонованих гідромеханізованих та вибухових робіт.
10	Обчислення розміру шкоди (майнових стягнень), заподіяних лісовому господарству. Розрахунок збитків внаслідок пошкодження дерев і чагарників до ступеня неприпинення росту.
11	Розрахунок збитків, заподіяних шкоди лісу та зеленим насадженням у межах населених пунктів. Державний контроль і нагляд за охороною надр. Відповідальність за порушення екологічного законодавства про надра
12	Розрахунок розміру стягнень за збитки, заподіяні незаконним добуванням (знищенням) дикої фауни. Розрахунок збитків внаслідок незаконного добування або знищення диких звірів (крім видів, занесених до Червоної книги України).

Завдання для самостійного вивчення навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми
1	Структура керівництва Державною екологічною інспекцією
2	Завдання і функції головного державного інспектора України з охорони навколишнього середовища
3	Структура управління охорони навколишнього природного середовища та його посадовий склад. Підготовка інспектора до перевірки
4	Здійснення державного контролю за дотриманням заповідного режиму
5	Екологічний контроль за товарами які ввозяться
6	Акт інспекторської перевірки об'єкта, його структура та зміст
7	Дії інспектора за результатами перевірки
8	Адміністративні заходи впливу до порушників екологічного законодавства
9	Екологічні правила поведінки з промисловими відходами та визначення їх класу небезпеки
10	Відповідальність державних інспекторів
11	Державний контроль і нагляд за охороною надр. Відповідальність за порушення екологічного законодавства про надра
12	Порушення природоохоронного законодавства та передбачені за них санкції

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

1. *Усне опитування (фронтальне, індивідуальне, детальний аналіз відповідей студентів).*
2. *Письмова аудиторна та позааудиторна перевірка – розв’язування задач і прикладів, підготовка рефератів, презентацій, контрольні роботи (з конкретних питань тощо) або тести*
3. *Практична перевірка – аналіз виробничої інформації, рішення професійних завдань з проектування технологічних методів захисту.*

Види контролю: поточний контроль, проміжна та семестрова атестація.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота (разом 50 балів)																	Підсумковий тест (екзамен)		
Розділ 1									Розділ 2								50 балів	100	
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12	T 13	T 14	T 15	T 16	T 17	T 18		
3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	50	100

T1, T2 ... T18 – теми практичних занять.

Відпрацювання пропущених занять студентами здійснюється згідно «Положення про порядок відпрацювання студентами Львівського національного аграрного університету пропущених лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять». Студент представляє конспект з пропущеної теми лекційного курсу та опрацьований практичний матеріал (захист роботи або контрольна чи тестові завдання)) з відповідної тематики. Самостійне вивчення навчальної дисципліни за вищевказаними темами передбачає також підготовку рефератів, доповідей, презентацій (максимальна кількість балів - 5 за одну тему, але не більше 10 б. за весь курс дисципліни).

Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

КРИТЕРІЇ ПОТОЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Поточне оцінювання здійснюється за кожним завданням в межах розділів. Оцінюються і завдання, виконані в аудиторії, і завдання, виконані під час самостійної роботи. Протягом вивчення дисципліни здійснюється самоконтроль. Загальні критерії оцінок: “відмінно” – здобувач вищої освіти виявив всебічні, систематичні та глибокі знання навчального матеріалу дисципліни, передбаченого програмою; опрацював основну та додаткову літературу, рекомендовану програмою; проявив творчі здібності у розумінні, логічному, стислому та ясному трактуванні навчального матеріалу; засвоїв взаємозв’язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності. “добре” – здобувач вищої освіти виявив систематичні та глибокі знання вище середнього рівня навчального матеріалу дисципліни; продемонстрував уміння легко виконувати завдання, передбачені програмою; опрацював літературу, рекомендовану програмою; засвоїв взаємозв’язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності. “задовільно” – здобувач вищої освіти виявив знання навчального матеріалу дисципліни в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; виконав завдання, передбачені програмою; ознайомився з основною літературою, що зазначена у програмі; припустив значну кількість помилок або недоліків у відповідях на запитання співбесіди, тестування, при виконанні завдань тощо, які може усунути самостійно. “незадовільно” – здобувач вищої освіти не має знань зі значної частини навчального матеріалу; припускає принципові помилки при виконанні більшості передбачених програмою завдань.

Питання з дисципліни «Екологічне інспектування», які виносяться на екзамен

1. Поняття, предмет, мета та завдання природоохоронного інспектування, законодавча регламентація діяльності природоохоронних підрозділів.
2. Державна екологічна інспекція, її завдання та функції.
3. Структура Державної екологічної інспекції, права і повноваження.
4. Взаємодія з центральними та місцевими органами державної виконавчої влади,

- органами місцевого і регіонального самоврядування та громадськими організаціями.
5. Завдання і функції головного державного інспектора України з охорони навколишнього середовища.
  6. Система управління кадрами в природоохоронному інспектуванні.
  7. Громадська екологічна інспекція.
  8. Громадський контроль в галузі охорони навколишнього регіонального природного середовища.
  9. Відповідальність за порушення порядку проведення інспектування та прав його суб'єктів.
  10. Порядок і форми залучення до адміністративної відповідальності порушників природоохоронного законодавства.
  11. Підстави та порядок обмеження чи припинення діяльності підприємств та громадян. Нормативно-правова база.
  12. Перелік об'єктів, що підлягають інспектуванню.
  13. Планування, підготовка та порядок проведення екологічного інспектування.
  14. Порядок оформлення результатів.
  15. Основні матеріали і питання, що розглядають під час перевірки діяльності в сфері охорони атмосферного повітря; порядок здійснення державного обліку.
  16. Інспектування якості повітряного середовища.
  17. Санітарні вимоги до стану атмосфери.
  18. Документи і питання, що розглядають під час перевірки водоохоронної діяльності.
  19. Порядок здійснення державного моніторингу вод.
  20. Інспектування якості промислових і комунальних стічних вод.
  21. Інспекційні функції, завдання і структура державної рибоохорони.
  22. Основні матеріали і коло питань, що розглядають під час інспектування лісового господарства. Інспекційні функції, завдання і структура Державного комітету лісового господарства та державних органів охорони лісів і безпеки праці.
  23. Інспекція якості санітарного стану міста.
  24. Структура обласних санітарно-епідеміологічних станцій.
  25. Санітарна небезпека сміттеутворення.
  26. Інспектування збору і транспортування ТПВ в умовах міста.
  27. Міська санітарна служба і інспектування.
  28. Основна документація і коло питань, що розглядають під час перевірки утворення, розташування і знешкодження відходів.
  29. Порядок проведення інспекційної перевірки підприємств, що працюють з радіоактивними матеріалами.
  30. Професійне використання опромінення та перевірка стандартів захисту.
  31. Інфраструктура інспектування в сфері ядерної безпеки.
  32. Утримання, завдання, функції Головної державної інспекції з нагляду за ядерною безпекою та Державного центру регулювання якості поставок та послуг Міністерства охорони навколишнього середовища України.
  33. Здійснення державного контролю збереження біологічного різноманіття.
  34. Основні цілі і завдання Держземінспекції.
  35. Функції і права Держземінспекції.
  36. Структура та посадові повноваження адміністрації Держземінспекції.
  37. Порядок ведення державного земельного кадастру.
  38. Документи і питання, що розглядають під час перевірки ґрунтоохоронної діяльності.
  39. Інспекційна перевірка показників санітарного стану ґрунтів населених пунктів. Основи законодавчого права про надра.
  40. Основна документація і коло питань, що підлягають перевірці рекультивованих земельних ресурсів.
  41. Особливості інспектування земельних ділянок постійних і тимчасових користувачів, ділянок сільськогосподарського, несільськогосподарського, лісгосподарського призначення, територій житлового фонду та земель водного фонду.
  42. Контроль за транспортуванням, зберіганням і застосуванням хімічних засобів в агросфері.

Рекомендована література

Базова

1. Басманов Є. І., Ісаєнко В. М., Криворотько В. М. Екологічна безпека та природоохоронне інспектування: навч. посіб; за ред.Є.І. Басманова. Київ, НАУ, 2007. 384 с.
2. Власенко В. В., Дзюмак М. А., Мазур В. А.,Дубовий Ю. В. Екологічне інспектування. Вінниця:ПП «ТД «Едельвейсі К», 2011. 192 с.
3. Положення про Державну екологічну інспекцію, затверджене наказом Міністерства охорони навколишнього середовища України від 19.12.06№548.
4. Солодкий В. Д. Природоохоронне інспектування: навч.посіб. Чернівці, Зелена Буковина, 2007. 396 с

Допоміжна

1. Камлик М. І. Правова база з питань екології та охорони природного середовища. Збірник нормативно-правових актів. Київ, Атіка, 2001. 632 с.
2. Закон України «Про охорону атмосферного повітря».
3. Водний кодекс України.
4. Земельний кодекс України.
5. Кодекс України про надра.
6. Лісовий кодекс України.
7. Закон України «Про природно-заповідний фонд».
8. Закон України «Про відходи».
9. Закон України «Про екологічну експертизу».
10. Закон України «Про екологічний аудит».
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
12. Кримінальний кодекс України.

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ») В АУДИТОРНИЙ ЧАС

Курс передбачає роботу в колективі. Студенти під час лекційних занять ведуть конспект з відповідної теми. Під час заняття або ж в кінці лектор ставить питання, веде діалог з аудиторією для кращого засвоєння теоретичного матеріалу. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача. Під час роботи над індивідуальними науково-дослідними завданнями та проектами не допустимо порушення академічної доброчесності.